

N.F.S. Grundtvig "Saxo og Snorro"

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.13, november 2018

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1823 (SJ: 382)

Andre udgaver

US *Udvalgte Skrifter* 4

Teksten er etableret af Vibeke A. Pedersen

Punktkommentarer, indledning og tekstredegørelse er skrevet af Vibeke A. Pedersen, redigeret af Klaus Nielsen og Jon Tafdrup

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

[[A:993]]US:190

Saxo og Snorro.

Endelig er det da lykkedes mig, i Fordanskningen af Nordens Old-Krøniker, at fuldføre et Værk, jeg neppe skulde vovet at lægge Haand paa, hvis jeg kunde forudseet, hvad det vilde koste mig, og hvor foranderlige Meningerne om det vilde være! Langt er det imidlertid fra, jeg noget Øieblik kan angre Anvendelsen af mine bedste Aar, paa et Arbeide, der, efter min fulde og faste Overbeviisning, var en Giæld til Fædrene-Landet, jeg, som ret egenlig skylder Fædrenes Kvad og Bedrift hvad Liv og Lyst jeg fandt i Aanden, fremfor Andre burde stræbe at betale; paa et Arbeide, hvorom jeg, trods al dets Ufuldkommenhed, har det levende Haab, at det, naar jeg er samlet til mine Fædre, endnu enstund skal virke til Oplivelse af velsignede Minder, og til Understyttelse af vort livsalige Modersmaal, i dets bestandige Forsvars-Kamp mod fiendtlige Indbrud. Med denne Overbeviisning og med dette Haab overantvorder jeg rolig et Værk, jeg aldrig ansaae for en Æres-Sag,

men for en Kiærligheds-Giærning, til Fæderne-Landet; min eneste Frygt: at den bidende Kulde og de skiæve Domme skulde røve mig Mod og Munterhed til at fuldende, er nu, Gud skee Lov! beskiæmmet, min Harme, som i den havde om ikke sin eneste, saa dog sin eneste gyldige Grund, er med det Samme omtrent forsvundet, og jeg føler da intet Kald til at trættes med dem, der | **[A:994]** mine, min ivrige Bestræbelse for at føre en mere folkelig, jævn og livlig Stiil end ellers, er aldeles mislykkedes. Unyttig maatte vel en saadan Trætte ogsaa kaldes, da de egenlig retvise Dommere i denne Sag ere stumme Personer: maae søges deels i Borge-Stuen, deels i Gang-Vognen, og deels i Fremtiden; thi at de Skribenter, som have kaaret den Stiil, de elskede, stode sig over en vidt afvigende, er ligesaa naturligt, som at jeg igien støder **[US:19]** mig over deres, uden at det derfor paa nogen af Siderne afgjør det Mindste; de, som ingen Mening har om Stilen, men kun Følelse af hvad der huger dem bedst, og de, som fra Barndommen af have været vant til Krønike-Stilen, som til hver anden, kun de kan dømme upartisk: Hine efter Skjøn, og Disse efter Granskning. Jeg skulde derfor slet ikke have rørt ved denne Stræng, dersom jeg ikke, fra flere Sider, havde hørt, at Spørgsmaalet om Stilens Godhed mangansteds er givet en ligesaa unaturlig som ubillig Vigtighed, som om Værkets Bekvemhed til Folke-Læsning beroede derpaa; men under slige Omstændigheder føler jeg, det er min Pligt, at vise, Man, i det Mindste deri, tager mærkelig fejl. Vist nok maa nemlig Stilen, hvor Talen er om Folke-Læsning, tages vel i Betragtning, men dog kun saavidt som det høiere Hensyn paa Indholden tillader; thi det var dog vel en høist uforsvarlig Kræsenhed, for Stilens Skyld, at vrage en nyttig Bog, saalænge Man ei kan **[A:995]** sætte en anden isteden, der bedre udtrykker det samme Indhold. Kun da var det Ret, for Stilens Skyld, ubetinget at bryde Staven over Værket, naar Indholden derved var blevet aldeles død og uforstaaelig for Menig-Mand, men at det skulde være Tilfældet med Krønikerne, vil dog neppe Nogen paastaae, især, da det allerede lader sig paa det Bestemtteste gjendrive af Erfaring. Meget mere tør jeg paastaae, at Ingen, som ved Skrifter paa Modersmaalet har erhvervet sig en Stemme, skal kunne nægte, at Krønikerne er i det Mindste ligesaa forstaaelige og livlige for Menig-Mand, som nogen af de Bøger, Man ellers byder dem, og skulde man da, desuagtet, før man kan sætte bedre isteden, have Ret til at vrage dem, maatte det aabenbar være paa Grund, ei af Stilen, men af Indholden.

Her burde jeg maaskee standse; thi det er hardtad usømmeligt at skifte Ord med dem, der, for Indholdens Skyld, vilde vrage de ypperste Folke-Bøger om Oldefædres Tanker og Bedrifter, Norden, og vel, udenfor Palæstina, hele Verden har at opvise; det maa vel og synes unyttigt at tale derom, da Deeltagelse i Fædrenes Skæbne, saalidt som Fædernelands-Kiærlighed, hvor den fattes, lader sig

med Ord indympe. Er det imidlertid vist, at et godt Ord finder altid, om ikke hos Alle, saa dog hos Nogle, et godt Sted, da er det ogsaa et Ord i Tide, som minder om, hvor usle alle de Indvendinger ere, som kan gøres imod Nordens Krøniker, naar Hensigten ei er at rette og forbedre, men at landsforvise dem, og paa Landsforviisning er det i Sandhed myntet, naar man siger, at *Saxos Æventyr* og, jeg [|US:192](#)veed ikke hvad af *Snorro*, gjør Nordens Oldkrøniker uskikkede til at være Folke-Bøger; thi naar disse Bøger ei maae vandre og leve blandt Folket, da er de landsforviste, da har de intet Hjem paa Jorden, men tumles kun om imellem Hænder og Hylde i den vide Læse-Verden. See, derfor maa jeg her, for Folkets Øren, i Fædrenes og i Børnenes Navn, adspørge eder, I sprænglærde, selvkloge Folk, som misunde vore gamle Krøniker det stille, beskedne Liv i Fødelandet, [|A:996](#)de lyste at føre: hvad er deres Brøde? Er det den, at de trohjertig melde ei blot hvad der tildrog sig for alles Øine i Folkenes Manddoms-Aar, men ogsaa hvad Sagn der gik i Norden om sære Hændelser og stor Bedrift i den tidlige Ungdom, er det en Brøde, fordi de Sagn, hvad de nødvendig maae, som oftest klinge æventyrlig, og ei sjelden fremstille Barne-Drømme som Helte-Giæringer, fortælle *som skeet* hvad Barnet kun drømde, i Fjeder-Ham og Kæmpe-Rustning, at have seet og gjort? Er det en Brøde, som fortjener Landsforviisning, hvorledes kan I da berømme dem, der indførde saadant æventyrligt Kram fra fremmede Lande, ja vel endog selv indprænte Sligt med Flid i dem, der ret skal vorde kloge, ædruelige, fordomsfrie; eller ere maaskee Æventyrene hos *Herodot* og *Livius*, for ei engang at tale om den forgudede *Homer* og tilbødte *Virgil*, ere de maaskee bedre, fordi de stamme fra Ægypten og Babylon, fra Grækenland og Rom? Eller, er det maaskee Krønikerens Skyld, at vi endnu er ikke kommet videre med Saxo og Snorro i Oplysning om Oldtidens sande Vilkaar, at vi, hardtad ligesaa lidt som de, formaae at skille Avnerne fra Kornet, at sige med Bestemthed: *det er Drøm*, og *det er Daad*, og da at fremstille Hvert for sig, for hvad det er eller har at betyde? Eller, da nu dette aabenbar er enten Skæbnens eller vores Skyld, er det da Ret, at Krønikerne, og, hvad dermed følger, at Folket og at Landet skal undgiælde. Veed I nogen Bog at nævne, som giver os et ligesaa fuldstændigt og levende, men tillige et klarere og troere Billede af Nordens Oldtid, end de Krøniker, jeg nys fordanskede, da har jeg spildt min Tid og min Flid som en Daare, og maa taale, at I spotte mig og mit Værk; men maae I forstumme ved det Spørgsmaal, da skal I enten indrømme, at det er ønskeligt, de gamle Krøniker, til de afløses af bedre, maa gaae med Held fra Haand til Haand, fra Mund til Mund i Norden, eller ogsaa I skal bevise, at det er ligegyldigt, om et Folk er begejstret for sit Fæderne-Land eller ikke. Kan I bevise det, da er I mine Mestere, ja, ei blot mine, men alle de Folkefærds, som har [|US:193](#)i Daad og Skrift efter [|A:997](#)ladt sig uforgjængelige

Mindes-Mærker; thi det var deres faste Troe, at endog sløve Sværd skiær Kiød som Klæde, men at selv de hvasseste Egge lægge sig for Folke-Aand. Dog, maaskee var det et Spring jeg gjorde, maaskee kan et Folk begeistres uden at kiende og elske sin Helte-Tid, uden at gløde ved Mindet af de store Mænd og Bedrifter, der lyslevende i Folke-Sagn have fra Arilds-Tid svævet over Landet, ja tindre som sande Folke-Stjerner i Oldtids Dunkelhed, lige lysende og lige virkelige, skiøndt Ingen kan anvise dem deres indhegnede Plads, udmaale dem og deres Afstand: desuagtet lige lysende og lige virkelige, og just derfor uendelig giennemgribende virksomme paa det hele Folk til alle Tider; thi hine Helte med deres Gierninger udgiøre aabenbar et Arve-Gods, som trodser Skifte-Retten, som eies kun i Fællesskab, som Ingen udelukkende, men Alle i Forening kan tilegne sig, af Hvilket den med Rette nyder mest, som mest kan gribe, alt efter den gamle nordiske Lov i Aandens Rige: hver nyde, som han nemmer, da Ingen skeer Uskiel! Maaskee, siger jeg, kan et Folk begeistres af Andet: beaandes til at betragte sig som en udelelig Heelhed, til med Mod og Kraft at bestride Alt, hvad der vil skille ad hvad Gud i det har sammenføiet, til i kiærligt Fællesskab at sætte Alt paa Børnene: intet Offer kalde for stort, naar det giælder om Folke-Livets Redning og kraftige Fortsættelse? Nei, man sige hvad man vil, beruses kan et Folk af mangehaande Ting, og tee sig i Vildskab med en forbausende Styrke, men det er kun Bærsærke-Gang: en Feber-Drøm om Kraft og Helte-Mod, som snart forsvinder, og efterlader indvortes som udvortes kun Spor af Ødelæggelse; begeistres kan kun et Folk paa Nye, naar der i dets Historie svæver en Helte-Aand over Fæderne-Landet, og Det da, i Kiærlighed til dens Bedrifter, gribes igien og besjæles af den. Og hvem tør nu vel nægte, at saadanne Helte-Aander, i de gamle Krøniker, i Sagn og Viser, svæve over Norden, ja at en eiendommelig Helte-Aand svæver over Danmark, ret øiensynlig i hine mageløse, kun af Misforstand foragtede, ved Saxo bevarede Folke-Sagn: *eiendommelig*, saa sandt som det til alle Tider var høimodige Dannemænd, **A:998** som Faa, medfødt, kun med Liv og Lyst at kæmpe for det *Kiæreste*: for Fæste-Mø og Lande-Fred, for Fædre-Navn og Moders-Maal! Hvem veed det ei, hvi Konge-Daaden griber hele Folket mest, naar den er i dets Aand, som *Fjerde Christians*, at det er, fordi Enhver med lige Ret kan kalde Kongen *sin*; og intet Under da, at Oldtids Helte, som aldeles tabe sig i **US:194**Folket, og staae som *Patriarker* for os alle, finde mest Deeltagelse. Er det Oplysning, at vorde blind for Ting, saa soleklare? Er det Viisdom, at mene, de gamle danske Helte bleve meer uskikkede til at svæve for os, til at virke paa os som saadanne Folke-Patriarker, fordi de ret øiensynlig dannedes dertil, snart ved Sammensmeltning af flere Enkeltes Bedrift, og snart ved en poetisk Udfyldning, som afbilder hele Folke-Livet? Er det da en Dom, som hviler over Norden, at det skal have opskudt og opelsket det

Herligste, det Ædelste, som er opkommet i *Menneske-Hjertet*, men være blind derfor: at vi skal eie en Mythologie, som universalhistorisk omfatter og afbilder Helte-Livet i hele Menneske-Slægten, og en Old-Historie, der mythisk udfolder dette Liv i nordisk Kæmpe-Daad; at vi skal eie disse mageløse Dannefæ, og ikke vide det, men heller begrave dem under Bunken af aandløse Tiders kritiske Feie-Skarn, indtil endelig en Avindsmand faaer Øie paa de Vætte-Lys, som brænde over Skatten, opgraver den ved Natte-Tid, misbruger den til sorte Konster, og beviser triumpherende, at vi, som vidste ei at skønne paa vor Rigdom, maae have stjaalet den fra ham! Ja, det er Dommen, som hviler over os, hvis vi selvkloge foragte, kolde forskyde de gamle Sagamænd, istedenfor at lytte selv til deres Tale, og bede Folket lytte med, saa vi atter kan vorde fortroelige med dem, og efterhaanden lære bedre at udtyde, samle og forklare hvad vi høre. *Det slog mig, derfor greeb jeg Pennen, derfor raabde jeg om Hjelp, og nu, da det, ved en Daad i Fællesskab, er i det Mindste blevet mueligt, at Norden kan vaagne og virke paa Nye i Fædrenes Aand, nu takker jeg, i Fædrene-Landets Navn, høitidelig Enhver, fra Kongen og hans Frænde til den Ringeste paa Straa, som har villig hjulpet til; |A:999*men beder og besværges tillige Enhver, som veed, eller ahner dog hvad det giælder, at virke fremdeles, og ei hvile, før det er kommet Menig-Mand for Øren, *hvad vi har kjøbt til dem. Lad os ei spørge, hvad det nytter, thi derpaa, veed vi, kun Fremtid kan svare, men lad os gjøre hvad vi kan, i Haab, at Haabet ei beskiæmmes! Ilde havde vi jo dog, i Sandhed, stædt vor Skiærv, om det blev mest til Møl, vi lode Nordens Minder prænte; og hvem et Ord fra mine Læber nogensinde greeb, troe dog kun aldrig, om han end synes saa, at Ordet i de Bøger, hvor jeg overvandt mig selv, skulde aande mindre Kraft, end det jeg ellers fører! Prøver det paa Børn, livlige, letnemme, og det skal vist kiendes paa deres Manddom, hvis Ord det var, som lyder saa: vorder smaa, at I kan voxer!* Mit |US:195dertil, saa Lidet og saa Meget, som jeg med ivrig Anstrængelse mægtede, har jeg nu gjort, og kun øiebliklig skal det forurolige mig, om det maatte synes forgiæves; thi jeg gjorde dog min Skyldighed, og jeg veed, hver tyer paa, hvad han er kommen af, saa, har jeg Frænder, faaer jeg Bistand, har jeg Ingen, lad da kun Tiden vise, om det er saa stor en Ære, ei at have fælles Fædre med mig! Rolig sætter jeg mig hen, med Danner-Kongens Understøttelse, at samle og forbinde det Mærkværdige Man veed om Danmark, efter *Saxos Dage*, og mit inderlige Ønske er, at samme Aand, som oplivede og besjælede mig da jeg fordanskede de gamle Krøniker, maa hvile over mig, medens jeg prøver paa, hvad sagtens ei er let, da det er ei engang forsøgt af Nogen, at fortælle levende og folkeligt, hvad hele Folket burde vide at fortælle deres Børn om vore nærmere Fædre. Det er mit inderlige Ønske, og Begyndelsen indskyder mig det Haab, at det skal lykkes:

at det skal lykkes mig, her som hist, naar det Største griber mig, da at dæmpe Begeistringen, og lade den, dæmpet, udbrede sig over det Hele; at opløse det Sprog, hvori jeg taler helst om de forrige Dage, og skjule dets Kierne i de enfoldigste Ord, som Umyndige fatte. Det, føler jeg, det, kan jeg forstaae, er Folke-Livets Tarv, og, om da al Verden vilde spotte dermed, saa maatte jeg dog gjøre det, gjøre det, som Dannemand, med |A:1000Glæde, om end den Pusling, der leger paa mit Gulv, skulde være, som Gud forbyde, det eneste Barn jeg tjende. Sikkerlig vil Efterslægten, med anderledes Ret, end de der nu forarges ved Krønike-Stilen, finde, den er alt for lidet Dansk, men den vil ogsaa bedre vide, hvad der hører til at oplive døende Tungemaal, og glæde sig ved, at Krøniken dog, nu som før, er Dansk i Aand og Sandhed!

N. F. S. Grundtvig.